Wychowanie przedszkolne
Edukacja wczesnoszkolna

Podstawowe założenia, filozofia zmiany i kierunki działania

Autorzy:
Dorota Dziamska, Małgorzata Małyska,
Małgorzata Wróblewska, Janusz Woźniak

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ
podstawa programowa 2017
Dobra Szkoła
ORE Ośrodek Rozwoju Edukacji

Podstawa programowa

jest dokumentem prawnym, określonym

przez Ministra Edukacji Narodowej

w formie rozporządzenia, dlatego

ma charakter obowiązkowych zapisów.

Ich zakres można poszerzać

w programach nauczania,

nigdy zawęzić (ograniczyć).

Podstawa programowa – pojęcie

Podstawa programowa jest dokumentem prawnym, wydanym przez Ministra Edukacji Narodowej w formie rozporządzenia. Podstawa dla wychowania przedszkolnego i I etapu edukacyjnego została opracowana według definicji wynikającej z prawa oświatowego i zawiera:

- Obowiązkowe cele kształcenia i treści nauczania w tym umiejętności opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń po zakończeniu danego etapu edukacyjnego.
- Zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły:
  - uwzględniane w programach wychowania przedszkolnego, programach nauczania i podczas zajęć z wychowawcą;
  - umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych.
- Warunki i sposób realizacji podstaw programowych.

Podstawa programowa – schemat

CELE OGÓLNE	ZADANIA WYCHOWAWCZE	TREŚCI
• Cel ogólny wychowania przedszkolnego • Cel ogólny edukacji wczesnoszkolnej • Cele kształcenia w obszarach rozwojowych	• Zadania wychowawcze przedszkola • Zadania wychowawcze szkoły względem edukacji wczesnoszkolnej	• Szczegółowe wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności uczniów na zakończenie etapu kształcenia • Zapisane w języku osiągnięć ucznia • Ich zapis umożliwia ustalenie kryteriów oceny opisowej

Spójność z celami kształcenia w podstawie programowej kształcenia ogólnego

Obszary integralnego rozwoju w podstawie wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej	Obszary integralnego rozwoju w podstawie kształcenia ogólnego
fizyczny	biologiczny
emocjonalny	emocjonalny
społeczny	społeczny
poznawczy	poznawczy
	moralny

Przykład celów ogólnych

*Celem **wychowania przedszkolnego** jest wsparcie całościowego rozwoju dziecka. Wsparcie to realizowane jest przez proces opieki, wychowania i nauczania – uczenia się, co umożliwia dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do prawdy, dobra i piękna. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji.*

*Celem **edukacji wczesnoszkolnej** jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka. Proces wychowania i kształcenia prowadzony w klasach I–III szkoły podstawowej umożliwia dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do prawdy, dobra i piękna. Edukacja na tym etapie jest ukierunkowana na zaspokojenie naturalnych potrzeb rozwojowych ucznia. Szkoła respektuje podmiotowość ucznia w procesie budowania indywidualnej wiedzy oraz przechodzenia z wieku dziecięcego do okresu dorastania. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na II etapie edukacyjnym.*

Przykład ogólnych celów kształcenia w edukacji wczesnoszkolnej

W zakresie fizycznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

- sprawności motoryczne i sensoryczne tworzące umiejętność skutecznego działania i komunikacji;

W zakresie emocjonalnego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

- umiejętność rozpoznawania i rozumienia swoich emocji i uczuć oraz nazywania ich;

W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

- świadomość wartości uznanych przez środowisko domowe, szkolne, lokalne i narodowe; potrzebę aktywności społecznej opartej na tych wartościach;

W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

- potrzebę i umiejętność samodzielnego, refleksyjnego, logicznego, krytycznego i twórczego myślenia.

Przykład zadań

Zadania wychowawcze przedszkola

- *Wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka poprzez organizację warunków sprzyjających nabywaniu doświadczeń w fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym obszarze jego rozwoju.*

Zadania wychowawcze szkoły

- *Wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka przez organizowanie sytuacji edukacyjnych umożliwiających eksperymentowanie i nabywanie doświadczeń oraz poznawanie polisensoryczne, stymulujących jego rozwój we wszystkich obszarach: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym.*

Treści zapisane w postaci efektów kształcenia

Przedszkole

- w obszarach rozwojowych

Edukacja wczesnoszkolna

- w zakresie poszczególnych edukacji

Treści – efekty kształcenia – przykłady

Przedszkole

W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń:

12) klasyfikuje przedmioty według: wielkości, kształtu, koloru, przeznaczenia, układa przedmioty w grupy, szeregi, rytmy, odtwarza układy przedmiotów i tworzy własne, nadając im znaczenie, rozróżnia podstawowe figury geometryczne (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt);

6) wykonuje własne eksperymenty językowe, nadaje znaczenie czynnościom, nazywa je, tworzy żarty językowe i sytuacyjne, uważnie słucha i nadaje znaczenie swym doświadczeniom.

Edukacja wczesnoszkolna

W zakresie edukacji polonistycznej uczeń:

5) eksperymentuje, przekształca tekst, układa opowiadania twórcze, np. dalsze losy bohatera, komponuje początek i zakończenie tekstu na podstawie ilustracji;

W zakresie edukacji matematycznej uczeń:

1) rozpoznaje – w naturalnym otoczeniu (w tym na ścianach figur przestrzennych) i na rysunkach – figury geometryczne: prostokąt, kwadrat, trójkąt, koło; wyodrębnia te figury spośród innych figur; kreśli przy linijce odcinki i łamane;

9) wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiazywania problemów, działań twórczych i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się.

Konstrukcja podstawy – źródła

- Odniesienie konstrukcji zapisów do istoty kształcenia zintegrowanego zapoczątkowanego reformą w 1999 roku;
- Zachowanie formy zapisów jako efektów kształcenia wprowadzonych reformą w 2009 roku;
- Oparcie koncepcji całościowego kształcenia na paradygmatach opracowanych przez prof. Ryszarda Więckowskiego.

Założenia pedagogiczne koncepcja całościowego kształcenia prof. Ryszarda Więckowskiego

To jedyna istniejąca w Polsce zwarta i opisana koncepcja kształcenia zintegrowanego oparta na odkrytych i zdefiniowanych paradygmatach – naturalnych strategiach uczenia się dziecka.

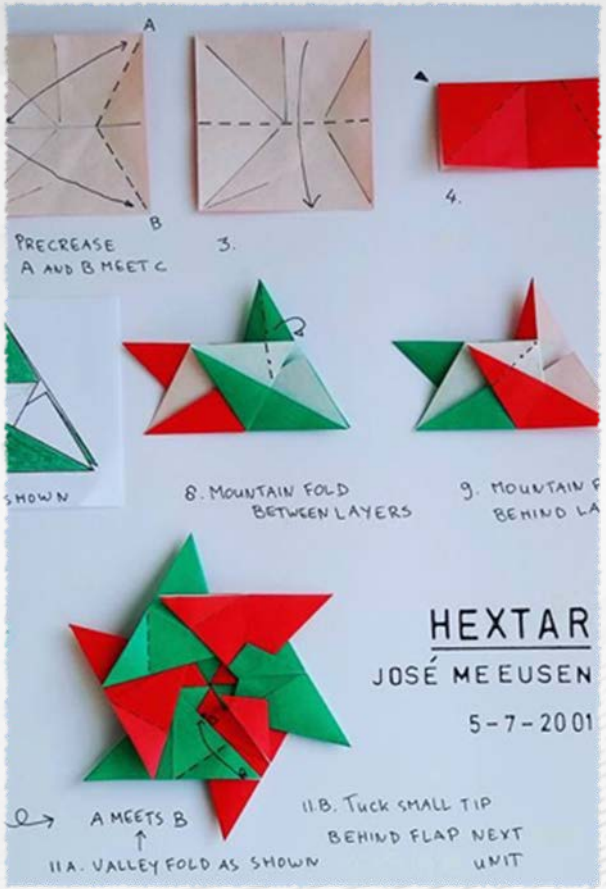

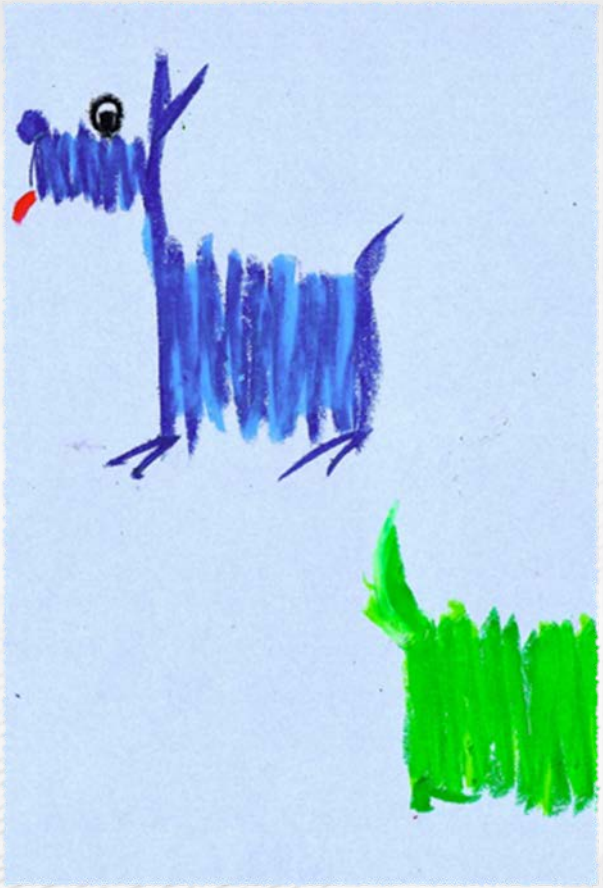

Trzy naturalne strategie uczenia dzieci

paradygmaty edukacji początkowej

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

podstawa programowa 2017

Dobra Szkoła

ORE Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa • tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70 • www.ore.edu.pl

Strategia percepcyjno – odtwórcza

- Dziecko w tej strategii przyjmuje informacje od nauczyciela, uczy się po śladzie, według wzoru lub podanych instrukcji. Ta strategia charakterystyczna jest dla tradycyjnego uczenia. Najczęściej spotykaną przy tej strategii uczenia formą aktywności uczniów jest: słuchanie, pisanie, odpowiadanie na pytania. Jej ekstremalne formy wymuszają bierność uczniów i ich bezruch. Mimo reform systemu edukacji nadal strategia ta jest dominująca w polskim systemie oświaty. Strategia ta powinna występować podczas zajęć, jednak nie jako strategia wiodąca.

Strategia percepcyjno – wyjaśniająca

- Dziecko w tej strategii podejmuje się bardziej złożonych form aktywności.
  Zadaje pytania nauczycielowi, a nauczyciel przystosowuje wyjaśnianie do możliwości percepcyjnych ucznia.
  Dzięki wyjaśnieniom nauczyciela dziecko stopniowo staje się samodzielnym odkrywcą wiedzy.
  Strategia ta jest paradygmatem przejścia od tradycji uczenia w kierunku pedagogiki konstruktywistycznej.

Strategia percepcyjno – innowacyjna

- Dziecko w tej strategii przyjmuje, przekształca i tworzy nowe informacje. Konstruuje wiedzę indywidualnie, rozbudowując swoje struktury poznawcze. Nauczyciel w tej strategii jest odpowiedzialny za organizację odpowiedniego środowiska uczenia się, a nie za przekazywanie wiedzy.
  Dziecko przy pomocy tej strategii konstruuje samodzielnie wiedzę.
  Strategia ta jest wiodącą strategią kształcenia zintegrowanego.

Założenia pedagogiczne

- Podstawowym założeniem koncepcji kształcenia zintegrowanego jest konieczność wieloaspektowej, wielokierunkowej aktywizacji dziecka, potrzeba stałego diagnozowania osiągnięć rozwojowych, wspieranie funkcji stymulujących rozwój.

- Elementem integrującym poszczególne kierunki edukacji jest język w aspekcie semiotycznym. Dziecko ujmując całościowo rzeczywistość, odczuwa potrzebę wyrażania swoich doznań i przeżyć za pomocą systemu znaków.
  Są to znaki języka mówionego, stosunków wielkościowych, geometrycznych, ilościowych, technik plastycznych, ekspresji ruchowej, muzycznej itd.

- Integracja ma charakter czynnościowy, treściowo-organizacyjny, metodyczny. Nauczyciel tak organizuje sytuacje edukacyjne, aby uczniowie podejmowali się różnorodnych czynności rozwijających ich aktywność percepcyjno-innowacyjną.

Założenia pedagogiczne

- Aspekt treściowy integracji obejmuje proces kształcenia języka dziecka w wymiarze semiotycznym. Nauczyciel wzbogaca język ucznia, biorąc pod uwagę jego zainteresowania i fizjologiczny stopień zmęczenia, różnicując formy aktywności i w tych warunkach tworzy scalony obraz świata.
- Aspekt organizacyjny integracji dotyczy przemiennego stosowania różnorodnych wielokierunkowych form aktywności dzieci. Wielokierunkowość form aktywności zapewnia stopniowe i naturalne uczenie się kolejno czynności prostych, a później złożonych.
- Proces uczenia oparty jest na różnych formach aktywności uczniów (**integracja czynnościowa**).
- Oddziałuje na wszystkie sfery osobowości uczniów (**integracja psychiczna**).
- Zakłada integrowanie różnych strategii oraz metod uczenia się (**integracja metodyczna**).
- Wynikiem wielokierunkowej aktywności dzieci staje się wiedza charakterze zintegrowanym (**integracja treściowa**).

Cele rozwoju w wychowaniu przedszkolnym i edukacji wczesnoszkolnej

obszary rozwojowe dziecka

- fizyczny
- emocjonalny

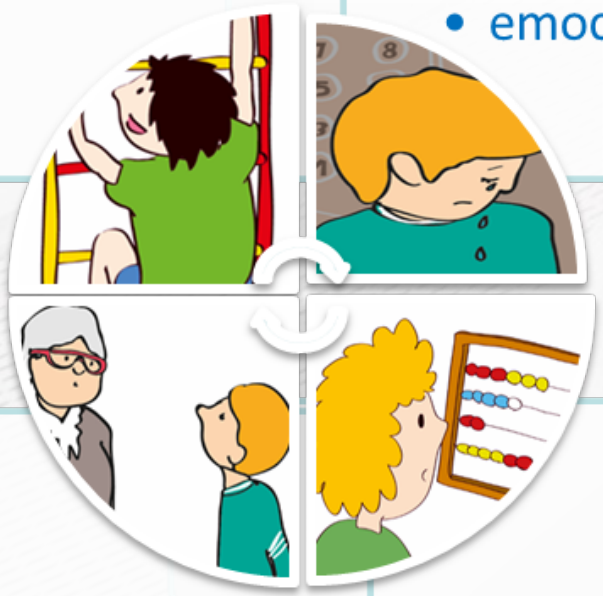

- społeczny
- poznawczy

Zgodnie z naukową myślą prof. R. Więckowskiego edukacja ma być nastawiona na rozwój dziecka, a nie na rozwój przystosowany do edukacji.

Integralny rozwój każdego dziecka

Przykład:

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego, edukacji wczesnoszkolnej

Zapewnienie prawidłowej organizacji warunków sprzyjających nabywaniu przez dzieci doświadczeń, które umożliwią im ciągłość procesów adaptacji oraz pomoc dzieciom rozwijającym się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony.

Kontekst filozoficzny

„Kim jest człowiek?”

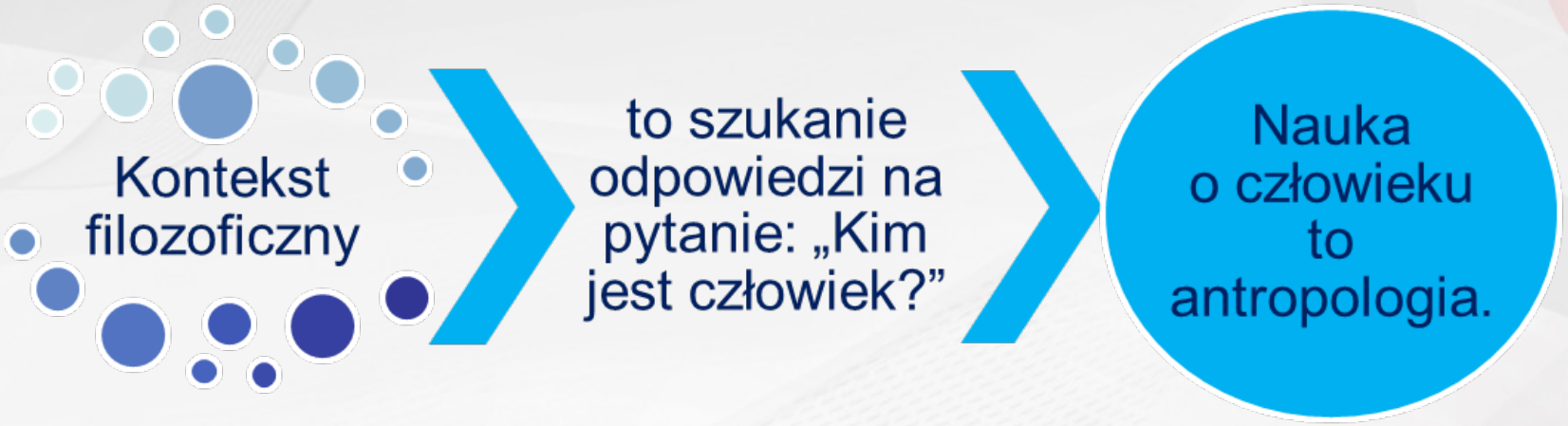

Człowiek to byt relacyjny, wolny i rozumny. Każda osoba ludzka obdarzona jest niezbywalną godnością, gdyż jest kimś wyjątkowym i niepowtarzalnym. Odkrywa swą wartość w byciu z innymi ludźmi, współtworząc wspólnoty i społeczności. Będąc istotą twórczą, człowiek posiada duchowe pragnienie dążenia do dobra, prawdy i piękna, by w ten sposób rozwijać swą potencjalność i stawać się coraz lepszym. Wiara, nadzieja i miłość stanowią podstawę sensu i celu ludzkiego życia, niezależnie od tego, czy mają one zakorzenienie w wyznawanej religii.

prof. Krzysztof Leśniewski (KUL)

Antropologia w podstawie programowej

integralna koncepcja ucznia – osoby – dziecka	poznawanie – odkrywanie prawdy o sobie i świecie z jednoczesnym doświadczaniem wartości: szacunku, godności, dobra, prawdy i piękna	pojęcia: osoba ludzka, godność osobowa, integralny/całościowy rozwój, szacunek, wspólnota (rodzina, grupa szkolna, naród)

Odbiorcy Podstawy programowej

- autorzy programów nauczania;
- autorzy podręczników szkolnych i materiałów ćwiczeniowych;
- recenzenci podręczników i programów nauczania;
- autorzy szkolnych programów wychowawczych;
- autorzy projektów i programów edukacyjnych wspierających ofertę programową szkół i przedszkoli;
- dyrektorzy szkół i przedszkoli;
- nauczyciele, wychowawcy;
- pedagodzy, psycholodzy, logopedzi lub inni specjaliści pracujący na rzecz wsparcia rozwoju dzieci;
- studenci przygotowujący się do pracy w przedszkolu, szkole podstawowej;
- rady pedagogiczne, rady rodziców, rady szkół;
- pracownicy nadzoru pedagogicznego i organu prowadzącego.

Kierunek zmian w Podstawie programowej

- **DZIECKO**, podmiot edukacji – osoba postrzegana holistycznie.
- **ROZWÓJ** – integralny, we wszystkich sferach (obszarach).
- **SZKOŁA** – naturalne środowisko uczenia się ucznia-osoby, obszar zintegrowany „z resztą świata”.

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

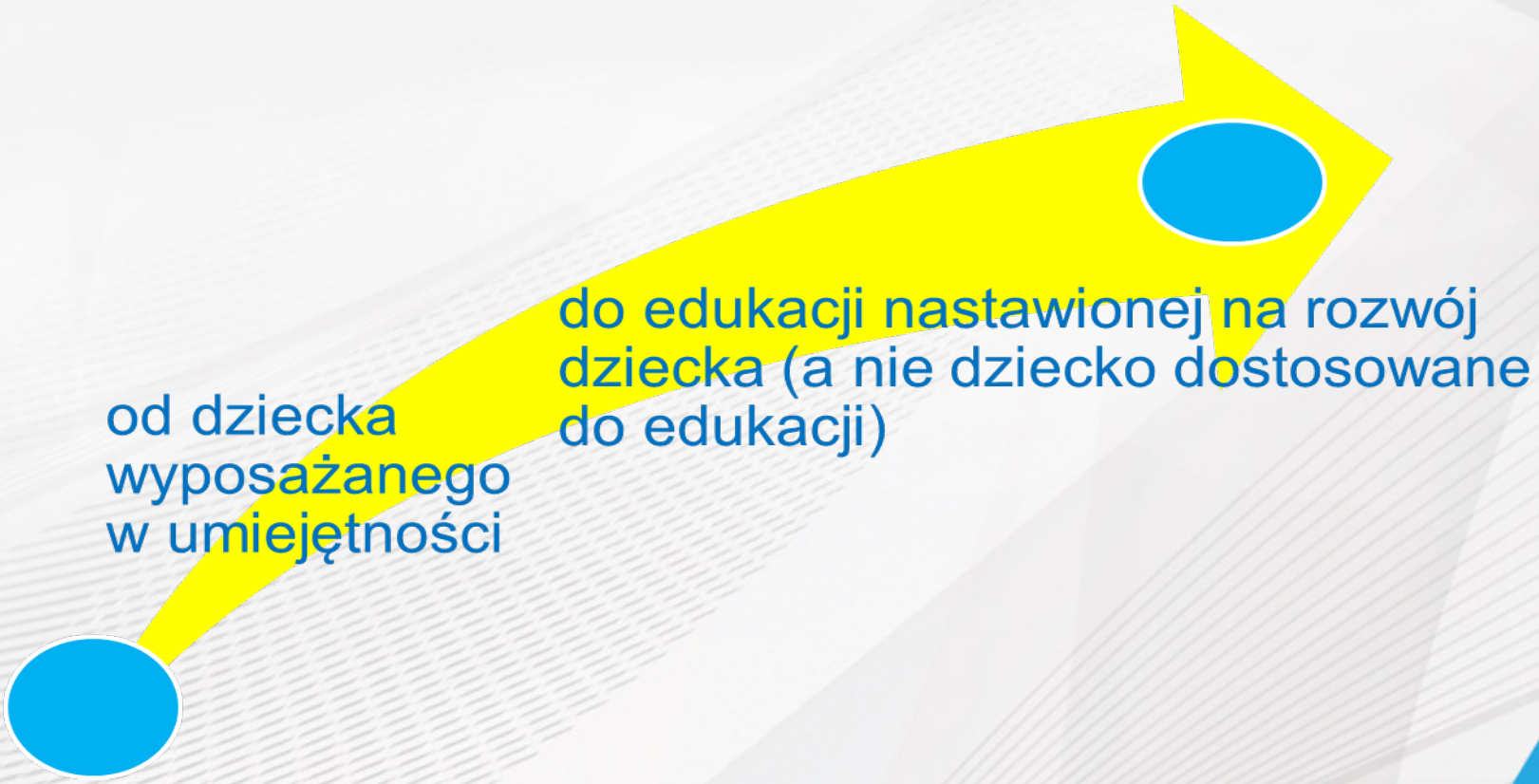

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

od

zestawu celów kształcenia i wynikających z nich ogólnych zadań szkoły (na każdy etap edukacyjny) oraz wykazu wiadomości i umiejętności ucznia kończącego klasę III szkoły podstawowej w odniesieniu do poszczególnych edukacji odpowiadających przedmiotom szkolnym

do

uwzględnienia opisu celów rozwojowych, opisu efektów uczenia się w **konwencji edukacji**, z uwzględnieniem zintegrowanego charakteru kształcenia; z zastosowaniem zasady, iż w edukacji wczesnoszkolnej wszystkie zdobywane umiejętności są jednakowo ważne

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej wychowania przedszkolnego

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej

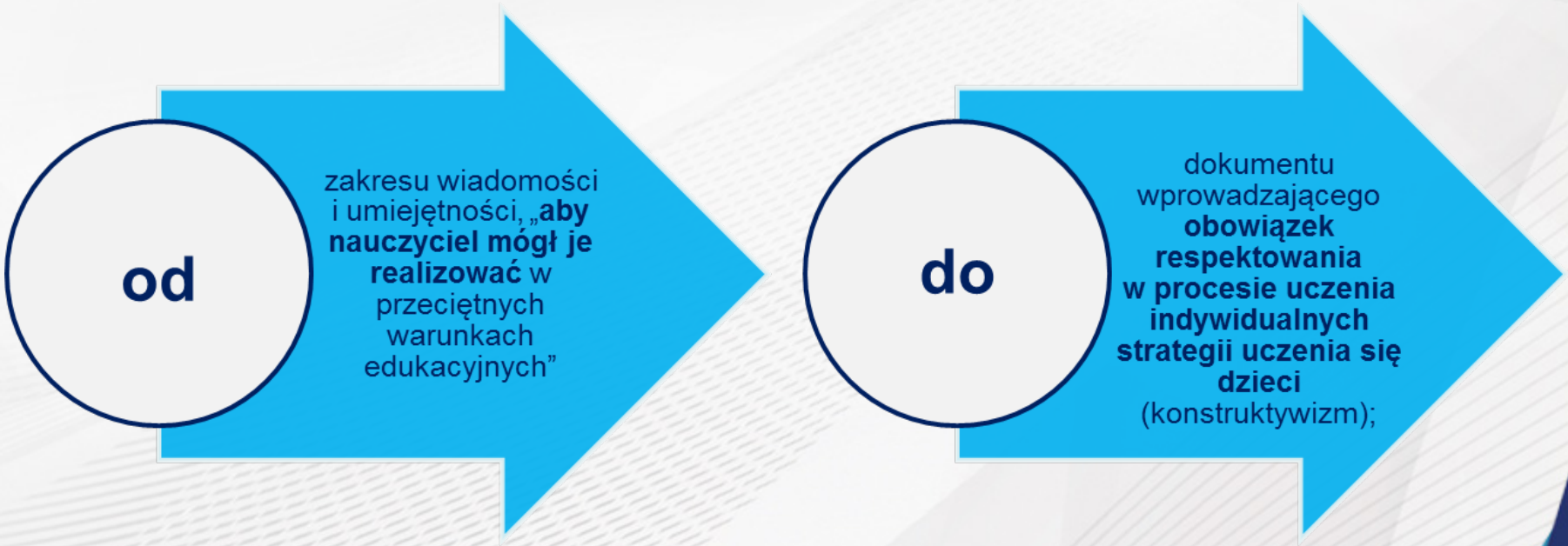

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

od	do
wychowania rozumianego jako przygotowanie dziecka do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą	wartości jako podstawy zadań wychowawczych; wychowania w koncepcji antropologicznej

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej

od
zajęć komputerowych

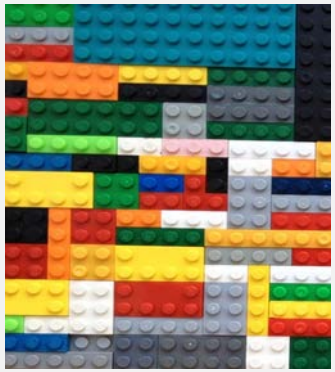

do
edukacji informatycznej

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej

od

braku zestawu lektur

do

propozycji lektur do wspólnego i indywidualnego czytania, która uwzględnia wciąż aktualny kanon literatury dziecięcej uzupełniony współczesną, wartościową literaturą

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

od	do
…czasu wyznaczonego na realizację zadań potrzebnych, aby osiągnąć umiejętności objęte podstawą;	…wspierania rozwoju dziecka w każdym momencie jego pobytu w przedszkolu;
… „Edukacja w klasach I–III szkoły podstawowej jest realizowana w formie kształcenia zintegrowanego.”	… „Edukacja w klasach I–III realizowana jest w postaci kształcenia zintegrowanego. Kształcenie zintegrowane obejmuje: integrację czynnościową, metodyczną, organizacyjną i treściową.”

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

Modyfikacja

- uporządkowanie i poszerzenie zagadnień z szeroko rozumianej edukacji środowiskowej (w tym elementy przedsiębiorczości, środowiska historycznego, geograficznego);
- uporządkowanie i poszerzenie zagadnień związanych z rozwojem emocjonalno-społecznym dziecka.

Poszerzenie

- wprowadzenie nowego instrumentu - flażolet (flecik polski), który otrzymał stosowną rekomendację na podstawie opinii profesorów Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina; flecik polski był uprzednio tematem dwóch interpelacji poselskich w 2010 i 2011 roku.

WARTO ZAPAMIĘTAĆ

Podstawa programowa spełnia określone funkcje:

1) wyznacza szkole zadania – **szkoła i nauczyciele je realizują**;

2) wskazuje cele do osiągnięcia przez dziecko – **uczeń je osiąga**;

3) wskazuje cele osiągane przez dziecko – **nauczyciel lub autor programu czy podręcznika opracowuje sposoby osiągania celów przez dziecko**.

Dziękuję za uwagę